

ombudsman

už 20 let pomáháme bez rozdílu

Zařízení pro zajištění cizinců Balková

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Balková 1, 331 65 Balková
Zřizovatel:	Ministerstvo vnitra
Vedoucí zařízení:	Jiří Finta
Typ zařízení:	zařízení pro zajištění cizinců
Kapacita:	180
Datum návštěvy:	11. a 12. prosince 2019
Datum vydání zprávy:	15. července 2020
Návštěvu provedli:	Mgr. Barbora Matějková, Mgr. Tomáš Fiala, Mgr. Anna Láníčková, Mgr. Josef Stehlík

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv

Obsah

Úvodní informace	3
Shrnutí	7
Bezpečí.....	8
1. Přísný režim	8
2. Mimořádné události.....	11
Zdravotní péče	13
3. Vstupní zdravotní prohlídka	13
4. Zaznamenávání zranění.....	14
Materiální podmínky	17
5. Vybavení pokojů	18
6. Hygiena.....	19
7. Oblečení	19
Průběh dne zajištěných osob.....	20
8. Stravování.....	20
9. Kontakt s vnějším světem	21
10. Vycházky.....	22
11. Duchovní péče	24
Přehled opatření k nápravě	26

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Ochránce vykonává činnost národního preventivního mechanismu na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. Z pověření¹ veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka, který na mě přenesl některé oblasti své působnosti, mj. i oblast detencí, provádím v rámci tohoto preventivního mechanismu **systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě**. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami špatného zacházení.² Zařízení pro zajištění cizinců představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. b) zákona o veřejném ochránci práv.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.³ Pracovníky jsou právníci. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a zajištěnými cizinci, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.⁴ Charakter návštěv je **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard podmínek zajištění cizinců v České republice.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Z každé systematické návštěvy **pořizuji zprávu, jejíž součástí mohou být návrhy opatření k nápravě**. Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k prevenci nebo odstranění špatného zacházení. Zpráva nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto může působit negativním dojmem. Prosím čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocenení náročné práce zařízení.

Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo.⁵ Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty. Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám, že zařízení jej buď respektuje,

1 Podle § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). V zařízeních pro zajištění cizinců může mít špatné zacházení například podobu nezajištění bezpečí, nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí, anebo podobu nepřiměřeného používání donucovacích prostředků.

3 V souladu s § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

4 V souladu s § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

5 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

anebo odůvodněně navrhne jiný termín. Pro snazší orientaci poskytuji v závěru zprávy jejich přehled.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a příkládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna.

Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace. **Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁶ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení), včetně obdrženého vyjádření, na svých internetových stránkách⁷ a v databázi Evidence stanovisek ochránce ESO.⁸

Po provedení série souvisejících návštěv **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného zacházení.

6 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

7 Veřejný ochránce práv - ombudsman [online]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

8 Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z: <http://eso.ochrance.cz/Vyhledavani/Search>.

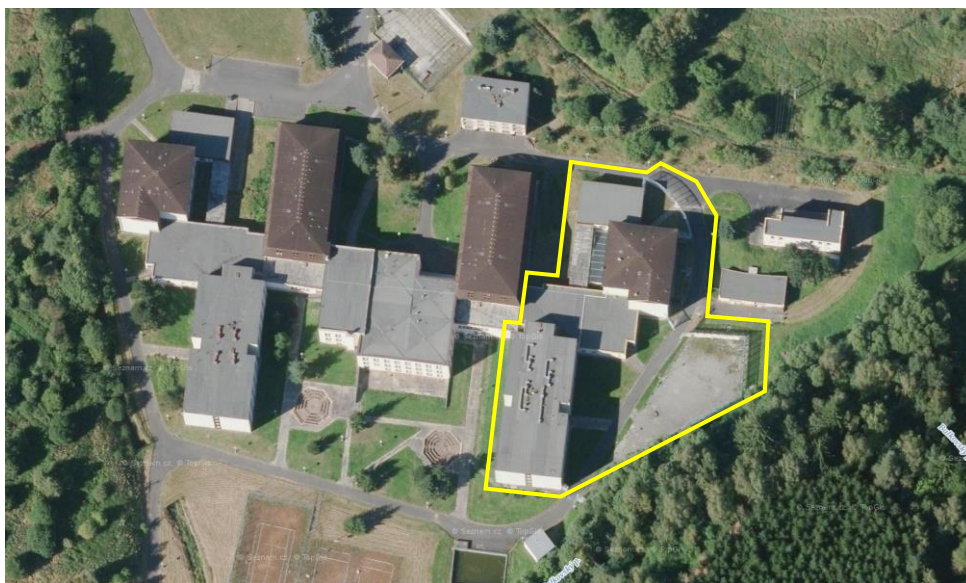

Charakteristika zařízení

Zařízení pro zajištění cizinců Balková (dále jen „zařízení“) je umístěno v areálu bývalé školy v přírodě na hranicích tří krajů – Plzeňského, Karlovarského a Ústeckého; svoji nynější funkci má areál od roku 2016. V zařízení působí **Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra** (dále jen „SUZ“), **Zdravotnické zařízení Ministerstva vnitra** (dále jen „ZZMV“), **Ředitelství služby cizinecké policie** (dále jen „ŘSCP“) a **Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra**. Na bezpečnost a pořádek v prostorách mírného režimu dohlíží **soukromá bezpečnostní agentura**.

V zařízení jsou zajištěni pouze cizinci-muži. V době systematické návštěvy zde bylo ubytováno 59 klientů.⁹ Tito jsou ubytováni v budovách č. 11 a 12 v rámci sektorů mírného režimu označených písmeny A až E. Sektor C slouží jako takzvané „předubytování“ pro oddělené ubytování nově přijatých cizinců.¹⁰ Odděleně od ostatních mohou dále být cizinci v případě umístění na přísný režim, nebo do zdravotní izolace, která se nachází mimo prostor mírného i přísného režimu.

K přísnému režimu i k sektoru C přiléhají zvláštní vycházkové prostory, z důvodu nutnosti oddělení zde ubytovaných osob od ostatních klientů. Ostatním klientům je k dispozici hlavní vycházkový dvůr.

Obrázek 1 – Satelitní snímek zařízení se žlutým zvýrazněním prostoru budov sloužících pro ubytování a prostorů pro volnočasové aktivity cizinců¹¹

9 Konkrétně dle národností: 15 Ukrajinců, 8 Afghánců, 6 Uzbeků, 6 Nigerijců, 4 Vietnamci, 4 Gruzínci, 3 Iráčani, 2 Moldavané, 2 Eritrejci, 1 Pákistánec, 1 Maročan, 1 Tunisian, 1 Libyjec, 1 Číňan, 1 Venezuelan, 1 Ázerbájdžánec, 1 Bělorus, 1 Ghaňan.

10 „Předubytování“ slouží pro oddělení nově zajištěných od zbytku klientů do doby provedení zdravotních testů.

11 Mapy.cz [online]. © Seznam.cz, a.s., 2020 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://mapy.cz/>. Žluté ohraničení přidáno pro potřeby zprávy.

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 11. a 12. prosince 2019 bez předchozího ohlášení. Vedoucí zařízení Jiří Finta byl o návštěvě osobně informován při jejím zahájení. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) mu předali pověření k provedení návštěvy, vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci. Obdobně bylo předáno pověření rovněž zástupci vedoucího policejního útvaru při ZZC Balková a vedoucí zdravotnického střediska působícího v ZZC Balková.

Návštěvu provedli právníci a právničky Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Barbora Matějková, Mgr. Tomáš Fiala, Mgr. Anna Láníčková a Mgr. Josef Stehlík.

Zaměstnanci a zaměstnankyně Kanceláře navštívili všechny sektory. Hovořili se zajištěnými cizinci, vedoucími zařízení, sociálními pracovníky, pracovníky nonstop služby, policisty, zdravotním personálem, pracovníky bezpečnostní služby a dalším personálem zařízení. Na místě zastižený personál poskytl veškerou součinnost, za což děkuji.

Shrnutí

Z poznatků načerpaných při systematické návštěvě Zařízení pro zajištění cizinců Balková jsem dospěla k závěru, že se jedná o zařízení, v němž nedochází ke špatnému zacházení. Nicméně narazila jsem na několik oblastí, v nichž vidím prostor pro zlepšení a které si do budoucna zaslouží pozornost.

Nejprve bych chtěla poznamenat, že zařízení není bezbariérové a **není** ani jinak **přizpůsobeno osobám se zdravotním postižením**. Přestože se personál snaží vyjít vstříc potřebám jednotlivých zajištěných cizinců, je nutné si uvědomit, že se jedná o systémový problém, který by neměl být k *ad hoc* řešení dáván personálu konkrétních cizineckých zařízení. Ocenila bych, kdyby v této otázce byla v budoucnu započata diskuse nad otázkou nutnosti zajišťování osob s postižením, a to ať už se jedná o postižení tělesné, smyslové, mentální, či duševní onemocnění.

Za jeden ze zásadních problémů považuji **materiální podmínky v ubytovacích místnostech v části s přísným režimem**. V dokumentaci jsem také narazila na **použití pout v prostoru přísného režimu**, s čímž s ohledem na okolnosti daného případu nesouhlasím. Materiální podmínky nejsou ideální ani v části s mírným režimem, kde je **množství nadbytečných mříží, které evokují vězeňskou atmosféru**. Tento dojem vyjadřovali v rozhovorech i samotní zajištění cizinci.

Co se týče zdravotní péče, oceňuji systém zapisování osob, které mají být v daný den vyšetřeny či jim mají být podány léky. Dále jsem také přivítala používání komunikačních deníků v případě jazykové bariéry mezi klientem a zdravotním personálem. Chci pouze připomenout, že deníky v řešení zdravotních problémů cizinců nemohou plně nahradit tlumočníka, který poskytuje přesný překlad a zabraňuje nedorozuměním. Zaznamenala jsem však **problém s navedením cizince ke vstupní lékařské prohlídce**.

Ráda bych závěrem ocenila práci sociálních pracovníků a personálu oddělení péče o klienty, kteří mnohdy vlastní invencí napomáhají lepší atmosféře a vztahům se zajištěnými cizinci.

Bezpečí

1. Přísný režim

1.1 Materiální podmínky

Zákon stanoví, že ubytovací místnost v části s přísným režimem má být vybavena lůžky, stolem a židlemi v počtu odpovídajícím počtu ubytovaných cizinců. Dále zde má být také sanitární zařízení, které je od zbývajících prostoru odděleno neprůhlednou zástěnou. Cizinec má mít také v dosahu signalizační (přivolávací) zařízení.¹² Osoby umístěné v části s přísným režimem by měly být v prostoru, kde je přirozené a umělé světlo takové intenzity, aby mohly číst bez poškození zraku.

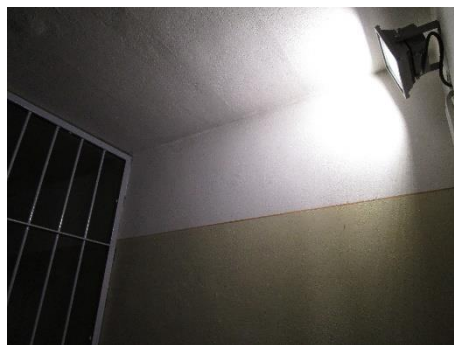

Obrázky 2 a 3 – Ubytovací místnost v části s přísným režimem (foceno bez blesku)

Místnosti v části s přísným režimem jsou vybaveny dvěma postelemi, stolem pevně připevněným k zemi a pouze jednou židlí. Dále je v místnostech sanitární zařízení, které je od zbytku místnosti odděleno pouze částečnou kovovou přepážkou. Tato přepážka však není dostatečná pro zajištění soukromí – v místnosti podle počtu postelí mohou být současně ubytováni dva cizinci a okna místnosti vedou do vycházkového dvora, z něhož je možné vidět do místnosti včetně prostoru toalety. Pokud by byl v místnosti ubytován pouze jeden cizinec, přepážka neposkytuje dostatečné soukromí před případným pohledem z prostoru vycházkového dvora. V místnostech také není nainstalováno žádné přivolávací zařízení.

Je možné tedy shrnout, že v současnosti tyto místnosti neodpovídají požadavkům zákona o pobytu cizinců.

¹² Ustanovení § 133 odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Obrázky 4 a 5 – Osvětlení v jedné z ubytovacích místností (foceno bez blesku)

Za nevhodné považuji také osvětlení jedné z místností (viz obr. 4 a 5). Z rozhovorů se sloužícími policisty vyplynulo, že se nejedná o dočasné řešení zničeného osvětlení, ale o nové řešení svícení v těchto místnostech, které by mělo být v budoucnosti nainstalováno i v dalších ubytovacích prostorech v části s přísným režimem. Toto je, dle mého názoru, chybný krok. Ostré bodové osvětlení je do ubytovacích prostorů nevhodné, mimo jiné neumožňuje pohodlné čtení v místnosti. Dočasnost umístění cizinců v tomto prostoru neospravedlňuje použití nevhodného osvětlení. Vzhledem k tomu, že k této úpravě došlo v souvislosti s opakovaným ničením osvětlení zde umístěnými cizinci, domnívám se, že je možné se v daném případě inspirovat předpoklady pro osvětlení vícehodinových cel na policejních služebnách.¹³

Opatření:

- 1) **Uvést ubytovací místnosti v části s přísným režimem do souladu s požadavky ustanovení § 133 odst. 2 zákona o pobytu cizinců (do 6 měsíců).**
- 2) **Upravit osvětlení v místnosti v části s přísným režimem [obr. 5], aby vyhovovalo účelu vícedenního ubytování osoby (do 3 měsíců).**

1.2 Připoutání k pevnému předmětu

Ze zákona o policii vyplývá, že policista je oprávněn omezit možnost volného pohybu osoby, která fyzicky napadá policistu nebo jinou osobu, ohrožuje vlastní život, poškozuje majetek nebo se pokusí o útěk, připoutáním k vhodnému předmětu, zejména pomocí pout. Připoutání musí být ukončeno v okamžiku, kdy je zřejmé, že osoba jednání nebude opakovat, nejdéle však po uplynutí 2 hodin od okamžiku připoutání.¹⁴ Z textu zákona i z komentáře k němu vyplývá, že k připoutání je možné přistoupit, pokud ke škodlivému jednání dojde, nebo se o něj osoba reálně pokusí; „nelze osobu připoutat pouze kvůli obavě, byť odůvodněné, z takového jednání“.¹⁵

13 Článek 2 písm. j) bodu 2 přílohy č. 1 k závaznému pokynu policejního prezidenta č. 159/2009, o eskortách, střežení osob a o policejních celách.

14 Ustanovení § 25 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

15 VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-543-5, s. 102.

Dle úředního záznamu ze dne 8. října 2019, č. j. CPR-37534-16/ČJ-2019-933000, byl klient A umístěn na přísný režim. Při kontrole střežícím policistou v 18:45 hodin klient A sdělil, že v místnosti poškodil osvětlení a před umístěním na přísný režim spolkl žiletku. „Vzhledem k poškození majetku byla klientovi v 19:08 hod. nasazena pouta a byl připoután pravou rukou k posteli.“ Po vyrozumění ZZMV a služby NONSTOP byla zdravotním personálem přivolána rychlá záchranná služba. „V 19:35 hod. byla klientovi odejmuta pouta a byl odveden na zdravotní zařízení ZZC Balková, kde vyčkal příjezdu RZS.“

Z tohoto úředního záznamu vyplývá, že byl klient po dobu 27 minut připoután jednou rukou k posteli z důvodu, že poškodil majetek v ubytovací místnosti přísného režimu. Přestože zákon o policii umožňuje připoutáním k vhodnému předmětu omezit možnost volného pohybu osoby, která poškozuje majetek, není možné tohoto ustanovení využít v jakémkoli případě poškození majetku a v případě, že pouze existuje pouze obava z jeho poškození. Citovaný úřední záznam jasně specifikuje, že k připoutání došlo z důvodu již proběhlého poškození majetku, nikoliv z důvodu ohrožení života vlastního či jiné osoby.

Přestože se v tomto případě nejedná o policejní celu, osoba zajištěná v části zařízení s přísným režimem je v moci pouze policie. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen „Výbor CPT“) se ve svých zprávách z návštěv států opakovaně vyjadřuje k používání pout v policejních zařízeních: „V případě, že se osoba v zajištění chová agresivně, může být používání pout ospravedlněno. Nicméně dotyčná osoba by neměla být připoutána k pevným předmětům, ale namísto toho by měla být držena pod přísným dozorem v bezpečném prostředí a v případě potřeby by měla být vyhledána lékařská pomoc.“¹⁶

Je nutné si uvědomit, že stejně jako policejní celu je možné i ubytovací místnost v části s přísným režimem v zařízení pro zajištění cizinců považovat za bezpečné prostředí, přičemž Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) v rozsudku *Kummer proti České republice* uvádí, že „použití omezovacích prostředků na osobě již umístěné v policejní cele, tedy v bezpečném prostředí, může být odůvodněné pouze za výjimečných okolností“.¹⁷ V případě pana Kummera se jednalo o poškození dveří, které soud nepovažoval za dostatečné ospravedlnění pro použití omezovacích prostředků v daném rozsahu.

S ohledem na rozsah poškození osvětlení, vyplývající z fotografií nacházejících se ve spisu klienta A, není možné tvrdit, že se jednalo o tak závažnou a výjimečnou okolnost, která by ospravedlnila použití pout v bezpečném prostředí. Žádám, aby v budoucnosti nebylo přístupováno k připoutávání osob k pevným předmětům při pobytu v části s přísným režimem, pokud nedochází k závažnému ohrožení života či zdraví, a pokud lze osobu zajistit jinými prostředky (např. dohledem více policistů do příchodu zdravotnického personálu).

16 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). *Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonala Evropská komise pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014*. CPT/Inf(2015)18 [online], 2015. [cit 2020-31-3], bod 21. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168069568d>.

17 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. července 2013, ve věci *Kummer proti České republice*, č. 32133/11, odst. 67.

Jsem přesvědčena, že ve světle výše citované judikatury ESLP a názorů Výboru CPT bylo toto připoutání k pevnému předmětu nepřiměřené situaci, kterou klient A vyvolal.

Opatření:

- 3) **Nepřipoutávat osobu umístěnou v přísném režimu k pevnému předmětu, s výjimkou výjimečných situací, kdy bude ohrožen život či zdraví této či jiných osob, a není možné ochrany života a zdraví dosáhnout jinými méně omezujícími prostředky (průběžně).**

2. Mimořádné události

Prevencí špatného zacházení je i předcházení nežádoucím situacím, které mohou osoby ohrožit na životě a zdraví. Základem je, mimo jiné, řádné vedení evidence mimořádných událostí, k čemuž je samozřejmě potřeba definovat, co má být považováno za mimořádnou událost a jak se má v dané situaci postupovat. Centrální evidence umožňuje účinné vyhodnocování nastalých událostí v celkovém kontextu. Díky tomu je dále možné vysledovat jejich nejen zjevné, ale i skryté příčiny, a zvážit možnosti dalšího předcházení těmto událostem v budoucnosti.

Zaznamenávání mimořádných událostí v zařízení pro zajištění cizinců má svá úskalí, protože v rámci jednoho areálu působí pět různých složek s různou pracovní náplní. Můžeme však říci, že se tato problematika týká primárně SUZ, ŘSCP a bezpečnostní agentury. Jak šetřením na místě, tak při analýze sesbíraných dokumentů po návštěvě vyplynuly nejasnosti v tom, co je mimořádnou událostí a zda dochází k jejich evidenci.

Na místě bylo zaměstnancům a zaměstnankyním Kanceláře řečeno, že centrální evidenci mimořádných událostí zajišťuje vedení SUZ v Praze. V reakci na žádost o zaslání záznamů mimořádných událostí za rok 2019 jsem obdržela odpověď, že žádný z požadovaných dokumentů personál SUZ „*nezpracovává a nevede ho ve své spisové evidenci*“. Po dodatečném dotazování mi naopak bylo odpovězeno, že jsou sepisovány úřední záznamy, které jsou centrálně evidovány a následně anonymizovány. Tyto úřední záznamy za rok 2019 mi však nebyly zaslány, proto Vás touto zprávou **opětovně žádám o jejich zaslání**.

Otázkou je také, co je za mimořádnou událost považováno. Pro příslušníky policie při provádění úkonů v zařízení pro zajištění cizinců platí pravidla stanovená v pokynu policejního prezidenta č. 284/2017.¹⁸ V již zmiňované odpovědi od vedení SUZ se uvádí, že „*za mimořádnou událost SUZ MV považuje různé typy ,nestandardních situací‘, které nastanou kdekoliv v rámci činnosti SUZ MV. Obecně se jedná zejména o: násilná jednání klientů, porušování zákonných předpisů, vliv přírodních jevů na chod zařízení, zaměstnance SUZ*“. Konkrétnější odpověď jsem neobdržela.

18 Článek 18 odst. 1 a odst. 2 pokynu policejního prezidenta č. 284/2017, o úkonech prováděných v zařízení pro zajištění cizinců.

Další informace jsem našla v pokynu ředitele SUZ týkajícím se sociální práce v zařízeních SUZ, v němž je napsáno, že v rámci oddělení práce s klienty se mají, mimo jiné, předávat „informace o mimořádných událostech týkajících se klientů z hlediska sociální práce s následnou nápadnou změnou v klientově chování, jednání nebo jeho vzhledu (např. hádka, podrážděnost, skleslost, modřiny atd.)“.¹⁹

V „Memorandu o součinnosti“ uzavřeném mezi SUZ, ŘSCP a personální a bezpečnostní agenturou se však nachází část sedmá popisující úkoly a součinnost při mimořádných událostech včetně definování toho, co se mimořádnou událostí pro účely této dohody rozumí.²⁰

Některé formuláře bezpečnostní agentury Hlášení mimořádné události obsahují seznam mimořádných událostí, v jiných tento seznam absentuje. Směrnice pro výkon služby fyzické ostrahy objektu ZZC Balková, která je přílohou ke Smlouvě o poskytování bezpečnostních služeb, obsahuje popis postupu při některých mimořádných událostech.²¹ Je nutné dodat, že tyto jsou odlišné od těch stanovených ve výše zmiňovaném „Memorandu o součinnosti“.

Z úředních záznamů personálu SUZ vyplývá, že tyto jsou zařazeny do různých kategorií, například „ÚZ – kat. 3., kód 1.10 – Verbální útok klienta“, „ÚZ – kat. 2., kód 1.9 – Fyzický útok klienta“. Tuto kategorizaci jsem však v žádné dokumentaci nenalezla a ani v odpovědích od SUZ nebyla zmíněna. Z interního sdělení vedoucí oddělení péče o klienty ze dne 27. září 2019 však vyplývá, že tato kategorizace existuje „IS přehodnotit na ÚZ (kategorizace mimořádných událostí a stavů dle 5.8)“.

Pokyn ředitele SUZ č. 38/2012 mnohokrát odkazuje na pokyn ředitele SUZ č. 1/2007, který se má dle názvu zabývat stanovením postupu při hlášení mimořádných událostí v azylových zařízeních a zařízeních pro zajištění cizinců. S ohledem na tuto skutečnost i veškeré výše uvedené informace Vás **žádám o zaslání pokynu ředitele SUZ č. 1/2007**, případně jiného v současnosti účinného pokynu týkajícího se mimořádných událostí a jejich řešení. Dále Vás **žádám o zaslání dokumentu kategorizujícího mimořádné události a stavy**, na který odkazují úřední záznamy a interní sdělení personálu SUZ.

Současně nastavený systém zaznamenávání mimořádných událostí se mi jeví nejednotný a nepřehledný. Toto může v budoucnosti způsobit nenahlášení závažné události, protože by mohla být nesprávně vyhodnocena. I přes odpověď SUZ ze dne 17. března 2020 se domnívám, že současný způsob evidence mimořádných událostí není přehledný a neumožňuje jednoduché vyhodnocení mimořádných událostí vedoucím zařízení. Závěrem Vás tedy **žádám o vyjádření k problematice mimořádných událostí a jejich evidence**.

19 Článek 22 odst. 1 písm. a) pokynu ředitele SUZ č. 1/2017, sociální práce v zařízeních SUZ MV, ve znění pozdějších pokynů.

20 Článek 21 odst. 1 „Memoranda o součinnosti“ uzavřené mezi SUZ, ŘSCP, personální agenturou a bezpečnostní agenturou dne 20. 9. 2019.

21 Konkrétně: narušení objektu, poplachový stav, požár, technologické havárie, živelní pohromy, přepadení objektu, demonstrace, telefonická výhrůžka bombou, nález podezřelého předmětu, dopisní bomba a evakuace objektu.

Zdravotní péče

3. Vstupní zdravotní prohlídka

Podle Výboru CPT by vstupní zdravotní prohlídku měli cizinci podstoupit co nejdříve po příjmu do zařízení. Tato prohlídka by neměla pouze vyloučit přítomnost přenosných chorob, ale měla by také identifikovat riziko sebepoškození a zaznamenání zranění.²²

Z „Memoranda o součinnosti“ mezi SUZ, ZZMV a odborem zdravotnického zabezpečení Ministerstva vnitra vyplývá, že vstupní zdravotní prohlídka cizince by měla být provedena v co nejkratší lhůtě, nejdéle však do 72 hodin od přijetí zajištěného cizince.²³ Z rozhovorů s personálem nevyplývalo, že by docházelo k prodlevám a nově přijatí klienti údajně zpravidla chodí na vstupní zdravotní prohlídky bezodkladně. V praxi však k těmto prodlevám někdy dochází, jak je možné ilustrovat na následujícím případě.

Klient B byl přijat do zařízení dne 26. listopadu 2019 (úterý), byl ubytován na sektoru C, ale zdravotní prohlídka u něj nebyla provedena. Dne 27. listopadu 2019 hovořil klient se sociálním pracovníkem. Ten po tomto úvodním rozhovoru do spisu klienta, mimo jiné, zapsal: „Klientovi se při psaní žádosti třásla ruce (abstinenční příznaky?).“ Vstupní zdravotní prohlídka tento den opět neproběhla, přestože byl běžný pracovní den. Z dokumentace sociálního spisu vyplývá, že se dne 28. listopadu 2019 klient B v 5:30 hodin pokusil o sebepoškození a při snaze personálu bezpečnostní agentury mu v tom zabránit je klient začal napadat. Vzhledem k tomu, že ani personálu stálé služby se nepodařilo klienta zklidnit, přivolali policii, která klienta odvedla na stanoviště ZZMV. Následně klienta v 6:25 hodin převezla rychlá záchranná služba do nemocnice na psychiatrické oddělení.

Z úředního záznamu policisty vyplývá, že podezření na abstinenční příznaky klienta B měl i personál stálé služby: „Dnešního dne 28. 11. 2019 v 04:20 hod. byla ze strany služby Nonstop předána na dozorčí službu informace, že klient [B] má zřejmě abstinenční příznaky, ale že do současné doby nebyl ještě vyšetřen ze strany lékaře (...).“²⁴

Přestože se ztotožňuji s názorem Výboru CPT, že klienti mají podstoupit vstupní zdravotní prohlídku bezodkladně, mohou se v praxi vyskytnout okolnosti ospravedlňující provedení prohlídky například až následující den. Avšak domnívám se, že klientům, kteří vykazují abstinenční příznaky či jiné akutní potíže, musí být zdravotní prohlídka provedena vždy bezodkladně, aby nedošlo k dalším zdravotním či jiným problémům. Tento postup mohl předejít pokusu o sebepoškození klienta B. V případě, že nezdravotnický personál zařízení má podezření na abstinenční příznaky u klienta, jak tomu bylo v tomto případě, je potřeba na tyto poznatky včas a efektivně zareagovat.

22 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, *op. cit.*, s. 7.

23 Článek 8 odst. 2 písm. a) pokynu ředitele SUZ č. 4/2018, kterým se vydává „Memorandum o součinnosti“, které mezi sebou uzavírají Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, Zdravotnické zařízení Ministerstva vnitra a Odbor zdravotnického zabezpečení Ministerstva vnitra.

24 Úřední záznam ze dne 28. listopadu 2019, č. j. CPR-701-46/ČJ-2019-933000.

Opatření:

- 4) **Vstupní zdravotní prohlídku provádět bezodkladně, a to zejména osobám vykazujícím abstinenci příznaky či jiné akutní zdravotní problémy (průběžně).**

4. Zaznamenávání zranění

Podle Výboru CPT i Výboru proti mučení (CAT)²⁵ pokaždé, když lékař zaznamená zranění odpovídající sdělení o špatném zacházení (nebo která i při absenci obvinění svědčí o špatném zacházení), má být zpráva okamžitě a systematicky předkládána příslušnému státnímu zástupci bez ohledu na přání dotyčné osoby.²⁶ Také pokud je zjištěno, že zadržovaná osoba má na sobě zranění, která jasně naznačují, že s ní bylo špatně zacházeno, a ona odmítá prozradit jejich příčinu nebo sdělí důvod nesouvisející se špatným zacházením, měla by být její tvrzení přesně zdokumentována a předána příslušnému orgánu spolu s úplným popisem objektivního lékařského nálezu.²⁷ Podle Výboru CPT by dále princip zachování lékařského tajemství neměl bránit podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení získaných v konkrétním případě zdravotnickými pracovníky.²⁸

Ve standardu Výboru CPT, který se týká právě pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, je uvedeno, že v mnoha státech jsou zranění zaznamenávána velmi povrchně.²⁹ Toto Výbor CPT vyčetl i přímo České republice ve zprávě z návštěvy v roce 2014.³⁰

Podle standardů Výboru CPT by měl záznam dále obsahovat popis „*tvrzení dotyčné osoby, která se týká lékařské prohlídky (včetně jejího popisu vlastního zdravotního stavu a jakýchkoli tvrzení o špatném zacházení); plný popis objektivního lékařského nálezu založený na důkladném vyšetření; lékařská pozorování ve světle předchozích dvou požadavků, naznačující shodu, nebo naopak neshodu mezi vznesenými tvrzeními*

25 Výbor proti mučení, který byl zřízen na základě článku 17 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

26 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). *Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení*. CPT/Inf(2013)29-part [online], 2013. [cit 2020-31-3], bod 77. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccc36>.

Stejně také viz: Organizace spojených národů. Výbor proti mučení (CAT). *Závěrečná doporučení k šesté periodické zprávě České republiky*. CAT/C/CZE/CO/6 [online], 2018. [cit 2020-31-3], bod 13 písm. d). Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/G1817117_Cze.docx.

27 Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, *op. cit.*, bod 77.

28 Tamtéž, bod 77.

29 Tamtéž, bod 72.

30 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). *Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 2. až 11. října 2018*. CPT/Inf(2019)23 [online], 2019. [cit 2020-31-3], bod 60. Dostupné z: <https://rm.coe.int/168095aeb2>.

Obecně pak na nízkou kvalitu vyplňovaných formulářů odkazuje ve svém standardu Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení.

a objektivním lékařským nálezem³¹. Je třeba se věnovat i těm zraněním, která lze vysvětlit i zdánlivě neškodnou příčinou, pokud by osoba tvrdila, že byla zranění způsobena jinak, a toto tvrzení charakteru zranění odpovídalo. Výbor dále uvádí jako žádoucí, aby byly pořízeny fotografie zranění,³² které budou následně založeny do zdravotnické dokumentace.³³

Pro obsah detailnějšího popisu lze analogicky odkázat na tzv. Istanbulský protokol,³⁴ který například v případě popisu zranění kůže uvádí, že by záznam měl obsahovat umístění, symetrii, tvar, velikost, barvu, popis povrchu kůže a další.³⁵ Zranění by tedy obecně měla být na formuláři popsána vyčerpávajícím způsobem, doplněna o fotografie vyhotovené při prohlídce zdravotnickým personálem. Oba podklady by měly sloužit pro lepší představu o zranění v případě, kdy by se následně postupovalo podle ustanovení trestního řádu.

Zjistí-li tedy lékař během prohlídky stopy po fyzickém násilí, které nelze jednoznačně dávat do souvislosti s případným předchozím sebepoškozením nebo zraněním, má o svém zjištění vyhotovit záznam do příslušného formuláře. Tím může zdravotnická služba významně přispívat k prevenci špatného zacházení v období bezprostředně po přijetí do zařízení.

ZZC/PfS - Vstupní prohlídka

Pacient
Zdr. zajištění: IČP: 01112000
Zdravotnické zařízení Ministerstva Vnitra
Adresa: Balková 1 Tis u Blatna - Balková 33165
Pracoviště: ZZC Balková
Telefon:
E-mail:
Odbornost: 001 IČP: 01112001

Datum: 27. 11. 2019 20:15

Měření: Puls: 63; Tlak: 105/67; Hmotnost: 68,900; Výška: 170,00; BMI: 23,84 ;

Vstupní vyšetření
Teplota: 36,5°C
Moč orientačně: 27.11.2019 - negativní
RTG S+P: 29.11.2019 - *NEGATIVNÍ*
BWR: 27.11.2019 - *NEGATIVNÍ*
Stolice K+C: 27.11.2019 - *NEGATIVNÍ*
Alergie: neudává
Abusus: kouření cca 20 cigaret, alkohol a drogy neguje
Operace: stp, appendix ve 12 letech
Úrazy: neudává
Jizvy: na temeni 5 cm, po appendixu 7 cm.
Tetování: nema
Kůže: PDK břec 1 cm asi furunkl - ošetřeno H2O2 + Betadine ung. + kryti
Vlasy: čisté
Chronická onemocnění: neudává
Léky: pouza na bolesti hlavy

Obrázek 6 – Anonymizovaný záznam ze vstupní prohlídky klienta

Ve zdravotní dokumentaci vybraných zajištěných cizinců jsem neobjevila, že by některý z nich byl přijat s nějakým zraněním. Vzhled záznamů ze vstupní prohlídky se však jeví velice formulářový. Například musím poukázat na stručnost popisu zjištěných jizev na přiloženém

31 Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, *op. cit.*, bod 74.

32 Podle bodu 176 Istanbulského protokolu je pořízení fotodokumentace pro případné účinné vyšetřování esenciální.

33 Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, *op. cit.*, bod 74.

34 Plným názvem Zásady pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Tento dokument byl v roce 1999 předložen Vysokému komisaři OSN pro lidská práva a přijat jako oficiální, byť právně nezávazný dokument OSN, na jehož vytvoření se však podílelo více než 75 odborníků na právo, zdraví a lidská práva, dále také přes 40 různých organizací. Dokument je v anglickém jazyce dostupný z: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8Rev1en.pdf>.

35 Istanbulský protokol, *op. cit.*, bod 176.

záznamu ze vstupní prohlídky (obr. 6) – v jednom případě bez jakékoliv poznámky o stáří ani příčině vzniku.

Přivítala bych, aby personál ZZMV byl poučen o mezinárodních požadavcích na zaznamenávání zranění osob. V případě, že by v budoucnosti přišel do zařízení zraněný klient, zdravotnický personál by takto s jistotou postupoval dle výše uvedených pravidel, včetně pořízení fotografií, které by byly založeny do zdravotní dokumentace klienta.

Opatření:

- 5) **Zapisovat lékařská zjištění vyčerpávajícím způsobem; předmětné záznamy musí obsahovat hodnocení lékaře, zda mohla případná zranění vzniknout způsobem popsaným dotčenou osobou (průběžně).**
- 6) **Pořizovat fotodokumentaci zranění zajištěných cizinců a ukládat ji do příslušné zdravotnické dokumentace (průběžně).**

Materiální podmínky

Materiální podmínky v zařízeních pro zajištění cizinců mají odpovídat právní situaci osob, které jsou v zařízení umístěny. Je zapotřebí se co nejvíce vyhnout prvkům vězeňského prostředí.³⁶

V navštíveném zařízení jsou na mnoha místech nainstalovány mříže místo dveří – například při oddělení jednotlivých sektorů, vstupu do posilovny a do internetové místnosti.

Obrázek 7 – Vstup do posilovny

Používání mříží místo dveří v zařízení pro zajištění cizinců jednoznačně působí dojmem vězení. Je nutné si však uvědomit, že zajištění cizinců má povahu správněprávní a nemá být pro klienty trestem. Nadměrné oddělování prostorů mřížemi v tomto typu zařízení není v souladu se standardy Výboru CPT ani Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Jsem přesvědčena, že ve většině případů je mříže v prostoru mírného režimu možné nahradit jinými alternativami, které zachovají kýženou funkčnost avšak bez použití vězeňských prvků.

K vězeňské atmosféře přispívá i striktnost vypínání televize ve 22:00 hodin, případně nutnost sepsání písemné žádosti o prodloužení večerky. Vzhledem k tomu, že se jedná o dospělé muže, věřím tomu, že by bylo možné se na případném prodloužení večerky k dosledování filmu domluvit i neformálně.

Opatření:

7) Odstranit mříže ve vnitřních prostorech mírného režimu (do 1 roku).

36 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, *op. cit.*, s. 4.

United Nations Human Rights – Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). *In Search of Dignity: Report on the human rights of migrants at Europe's borders*. [online]. Geneve. © United Nations 2017. [cit 2020-31-3], s. 27. Dostupné na: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Migration/InSearchofDignity-OHCHR_Report_HR_Migrants_at_Europes_Borders.pdf.

5. Vybavení pokoje

Zákon stanoví, že ubytovací místnost v části s mírným režimem má být vybavena lůžky, skříňkami na uložení osobních věcí, stolem a židlemi v počtu odpovídajícím počtu ubytovaných cizinců.³⁷

Přestože zákon nestanovuje povinnost, aby v pokojích zajištěných cizinců byly další předměty, **ocenila bych, kdyby klienti u svých postelí měli lampičky na čtení**, s ohledem na to, že si mohou půjčovat knihy v knihovně. To by umožnilo, aby někteří klienti mohli jít v klidu dříve spát a nebyli rušení stropním světlem.

Obrázek 8 – Obydlený pokoj v části s mírným režimem

Z rozhovorů s cizinci dále vyplývá, že by přivítali ve svých pokojích hodiny, případně budík. Hodiny jsou v jednotlivých sektorech na chodbách, tedy pro zjištění času je nutné vyjít ven na chodbu. Někteří z klientů potřebují sledovat čas z náboženských důvodů (čas modliteb). Při modlitbách pětkrát denně první a poslední modlitba spadá na brzké ranní, respektive pozdní noční hodiny. Bylo by vhodné, kdyby vedení zařízení zajistilo hodiny i v jednotlivých pokojích. Pro klienty by samozřejmě bylo ideální také mít možnost buzení v kýženu ranní hodinu. Kromě náboženských důvodů je toto vítané i za účelem včasného vstávání ke snídani. Jídlo je vydáváno v přesně daných intervalech, avšak lidé mají různé návyky, které by před snídaní chtěli dodržovat. Mohou tedy potřebovat vstávat dříve, než by se samovolně vzbudili. Samozřejmě chápu, že zařízení má povinnost všem osobám zajistit nepřetržitý osmihodinový spánek v době nočního klidu,³⁸ což by mohlo být narušeno tím, kdyby každý klient měl u sebe hlučný budík. Domnívám se, že je možné toto vyřešit i jinými způsoby.

Opatření:

- 8) **Nainstalovat na pokoje zajištěných cizinců hodiny (do 3 měsíců).**
- 9) **Zajistit zajištěným cizincům možnost buzení v jimi žádanou hodinu (do 3 měsíců).**

37 Ustanovení § 133 odst. 1 zákona o pobytu cizinců.

38 Ustanovení § 124 odst. 1 písm. g) zákona o pobytu cizinců.

6. Hygiena

Právo na soukromí je základním lidským právem vyplývajícím z mnoha mezinárodních úmluv a v českém prostředí také z Listiny základních práv a svobod.³⁹ V zařízení ubytování cizinci musí mít zajištěno soukromí při hygieně. Hygienu klienti provádí ve společných koupelnách, kde je vždy několik sprchových koutů.

Obrázky 9 a 10 – Sprchové kouty na sektoru C (vlevo) a na sektoru D (vpravo)

Přestože na většině sektorů byly jednotlivé sprchové kouty od sebe odděleny pevnou zídkou, na sektoru D bylo oddělení zajištěno pouze dalším sprchovým závěsem. Ten však nezajišťuje soukromí osob sprchujících se současně v různých sprchových koutech, protože plastový závěs se při sprchování stále pohybuje. Současně si klienti stěžovali také na skutečnost, že se tento dělicí závěs přilepuje při sprchování na tělo, což považují za velice nepříjemné.

Tento problém s oddělením jednotlivých sprchových koutů plastovým závěsem se vyskytoval pouze na jednom ze sektorů. Věřím, že je možné tyto sprchové kouty upravit buď podle vzoru ostatních sektorů, nebo jiným způsobem, který by zajišťoval soukromí klientů při hygieně.

Opatření:

- 10) Vytvořit pevné neprůhledné přepážky mezi jednotlivými sprchovými kouty na sektoru D (do 3 měsíců).**

7. Oblečení

Zařízení zajišťuje klientům možnost vyprání jejich vlastního oblečení. Rovněž v případě, že jim nějaké oblečení chybí, mohou si cizinci požádat o chybějící kusy oděvu. Někteří cizinci si stěžovali, že oblečením jejich velikosti zařízení nedisponuje a veškeré oblečení je jim tedy příliš velké. Považuji za nedůstojné, aby zajištění cizinci na sobě nosili plandající velké oblečení či naopak, pokud by se takový případ naskytl, oblečení zjevně krátké, malé. **Doporučuji tedy, aby zařízení zprostředkovalo ubytovaným cizincům oblečení odpovídající jejich velikosti.**

39 Článek 7 usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Průběh dne zajištěných osob

8. Stravování

Zákon stanoví, že zařízení zajišťuje klientům stravu odpovídající zásadám správné výživy a zdravotnímu stavu cizince, a to třikrát denně. Při výběru stravy má dle možností přihlížet k požadavkům kulturních a náboženských tradic zajištěného cizince.⁴⁰ Výbor CPT opakovaně ve svých zprávách upozorňoval na to, že by zajištění cizinci měli mít možnost vařit si vlastní stravu.⁴¹ Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva poukazuje na to, že by zajištění cizinci měli mít zajištěn dostatek vody a více jídla, než kolik je nutričně požadované minimum.⁴²

Zajištění cizinci dostávají denně tři jídla – snídani, oběd a večeři v obvyklých časech. Za denní příděl stravy vyhláška stanoví poplatek 112 korun.⁴³ Kromě toho si mohou vzít pečivo. Pokud mají vlastní finance, tak si mohou jednou týdně nakupovat potraviny a další věci denní potřeby v maximální výši 300 korun (z této částky se však odečítá případné zakoupení telefonní karty). Zařízení poskytuje tři druhy stravy – základní, muslimskou a vegetariánskou. Klienti si nemohou sami vařit jídla, mají k dispozici pouze rychlovarné konvice na ohřátí vody. V rozhovorech se zajištěnými cizinci se mnohokrát opakovaly stížnosti na kvalitu, druh (např. časté brambory jako příloha) a množství stravy. Personál tyto stížnosti také evidoval.

Jsem si vědoma náročnosti poskytování stravy osobám z mnoha různých zemí světa. Je však nutné si uvědomit, že strava a její příprava jsou podstatnou součástí kultury. Domnívám se proto, že je důležité, aby se zařízení snažilo co nejvíce **vyjít vstříc potřebám cizinců** v zařízení a aby jejich stížnosti nebyly pouze přecházeny jako běžná nespokojenost. Je nutné si uvědomit, že část nespokojenosti souvisí i s tím, že si cizinci platí za stravu, kterou však v některých případech považují za nevyhovující. Mám za to, že v případě větší spokojenosti zajištěných cizinců se stravou se sníží celková tenze v atmosféře v zařízení, což dále vede k ulehčení práce personálu, protože může docházet k menšímu množství konfliktů. Souladně s názorem Výboru CPT se domnívám, že **by bylo prospěšné, kdyby si klienti mohli připravovat vlastní stravu**, a to buď pravidelně, či v rámci volnočasové aktivity.

40 Ustanovení § 143 zákona o pobytu cizinců.

41 Např. Zpráva pro dánskou vládu o návštěvě Dánska, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dne 3. až 12. dubna 2019, CPT/Inf (2019) 35, odst. 118. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680996859>. Nebo Zpráva pro bulharskou vládu o návštěvě Bulharska, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dne 10. až 17. prosince 2018, CPT/Inf (2019) 24, odst. 23. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680966286>.

42 In Search of Dignity: Report on the human rights of migrants at Europe's borders, *op. cit.*, s. 27.

43 Ustanovení § 1 odst. 1 vyhlášky č. 447/2005 Sb., kterou se stanoví výše nákladů za ubytování, stravování a přepravu po území České republiky cizince zajištěného za účelem správního vyhoštění.

9. Kontakt s vnějším světem

Nezbytným důsledkem umístění do zařízení pro zajištění cizinců je omezení mnoha práv, mezi nimi i práva na rodinný život. Omezení tohoto práva by však mělo být co nejmenší, přičemž umožnění kontaktu s vnějším světem, mimo jiné, i snižuje stres zajištěných, což dále působí preventivně proti vzniku mezilidských konfliktů. Kontakt s vnějším světem probíhá různou formou – prostřednictvím korespondence, telefonování, přijímání návštěv, balíčků a také přes internet.

9.1 Telefonování

Zákon neumožňuje cizincům mít v zajištění při sobě mobilní telefony,⁴⁴ přestože Výbor CPT toto naopak doporučuje.⁴⁵ Na chodbách ubytovacích sektorů jsou nainstalovány telefonní automaty. Tyto mohou cizinci využívat tak, že z nich volají pomocí své telefonní karty, kterou si mohou za 180 Kč zakoupit (při přijetí dostávají telefonní kartu již nabitou). Vzhledem k tomu, že telefonáty jsou drahé, tak spíše telefonují klientům jejich blízcí na společný telefon.

Vzhledem k tomu, že telefonování probíhá na chodbách sektorů, nejsou telefonáty soukromé. Přestože personál většinou z důvodů jazykové bariéry nemusí vědět, o čem telefonující hovoří, toto mnohdy neplatí pro ostatní cizince ubytované v daném sektoru. Rozumím tomu, že je s ohledem na dispozice zařízení náročné tento problém vyřešit. Dávám nicméně zařízení podnět, aby se pokusilo **umístit alespoň jeden telefon do klidné místnosti či na jiné místo, kde by měl klient při volání více soukromí.**

9.2 Přístup k internetu

Výbor CPT ve svých zprávách státům doporučuje, aby cizinci měli základní přístup k internetu a k počítačům s funkcí Voice over Internet Protocol, například s aplikací Skype.⁴⁶

Zařízení umožňuje cizincům přístup na internet skrze tři internetové kiosky. Tyto jsou uzpůsobeny pouze ke stání, přičemž je zákaz přinést si do této místnosti židli. Místnost je otevřena od 9:00 do 11:30 hodin a posléze od 14:00 do 16:30 hodin. Klienti mohou využít těchto služeb po dobu 30 minut, přičemž se dopředu musí zapsat na seznam. Přístup mají pouze na některé internetové stránky. Co se týče sociálních sítí, mohou používat aplikaci Messenger.

Klienti si stěžovali, že internet je pomalý, avšak více je trápila nemožnost telefonovat přes Skype či používat aplikaci WhatsApp. Telefonování do zahraničí přes telefonní kartu je drahé a mnohdy ani blízcí zajištěných cizinců nemají dostatek financí, aby mohli telefonovat do České republiky ze zahraničí. Komunikací přes internet by jim tyto potíže odpadly.

K telefonování v současnosti není přizpůsobena internetová místnost ani samotné kiosky. Oceňuji, že zařízení umožňuje klientům přístup na Messenger, přes nějž v současné době

44 Ustanovení § 136 odst. 3 písm. c) zákona o pobytu cizinců.

45 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, *op. cit.*, s. 3.

46 Tamtéž, s. 5.

mnoho lidí běžně komunikuje. Nicméně s ohledem na skutečnost, že zařízení pro zajištění cizinců se nemá podobat vězení, se domnívám, že by klienti měli mít rozšířenější přístup k sociálním sítím a jiným komunikačním aplikacím.

Obrázek 11 – Internetová místnost

Dále jsem také přesvědčena, že **by klienti měli mít možnost se při používání internetu i posadit**. Dle personálu by toto nebylo bezpečné, protože by mohlo docházet k potyčkám, nebo tomu, že by klienti nechtěli z místa odejít. Židle jsou však téměř ve všech ostatních místnostech, kde cizinci pobývají. Nemyslím si tedy, že by umístění židlí u kiosků mělo zvýšit riziko napadení mezi klienty. Rovněž fakt, že se klienti musí hlásit na konkrétní časová okna, kdy mohou kiosek využívat, je opatřením, které má zabránit tomu, aby blokovali kiosek ostatním. Židle by opět, dle mého názoru, toto neovlivnily. Je nutné si uvědomit, že se v zařízení mohou vyskytovat lidé různého věku a s různými zdravotními obtížemi (například v době systematické návštěvy v zařízení byl klient chodící pomocí berlí), jimž absence možnosti sedět může fakticky znemožnit používání internetových kiosků.

Opatření:

- 11) **Umožnit zajištěným cizincům přístup telefonování přes internet a rozšířit přístup na internet o další komunikační platformy (do 6 měsíců).**

10. Vycházky

Zajištění cizinci by měli mít možnost pohybu venku na čerstvém vzduchu v průběhu celého dne, přičemž venkovní prostory by měly být upraveny pro vykonávání sportovních či relaxačních aktivit. Mezi vybavením by neměly chybět přístřešky a lavičky.⁴⁷

V rámci části zařízení s mírným režimem jsou cizincům k dispozici dva vycházkové dvory. Jeden pouze pro sektor C, druhý (hlavní) pro ostatní zajištěné. Přestože v průběhu systematické návštěvy byl pobyt v hlavním vycházkovém dvoře znemožněn z důvodu stavebních úprav, cizinci v rozhovorech potvrzovali, že za běžného režimu jim je vycházkový dvůr volně k dispozici. Na tomto vycházkovém dvoře se nachází lavičky s přístřešky a různé příslušenství ke sportování.

47 Informační přehled (factsheet): Imigrační detence, *op. cit.*, s. 5.

Obrázky 12 až 14 – Hlavní vycházkový dvůr

Na druhou stranu vycházkový dvůr pro sektor C neobsahuje nic jiného kromě jedné lavičky. Nad touto lavičkou se nenachází ani přístřešek, který by umožňoval klientům být ve dvoře i při méně příznivém počasí. Doporučuji tedy zařízení, aby tento nedostatek byl napraven. Vycházkový dvůr sektoru C neposkytuje ani žádné sportovní vyžití, což je však ospravedlnitelné krátkou dobou pobytu cizinců v tomto sektoru.

Obrázky 15 a 16 – Vycházkový dvůr sektoru C

Ve vycházkovém dvoře, který slouží pro osoby umístěné do části s přísným režimem, je naopak přístřešek vytvořen, není pod ním však umístěna žádná lavička či jiné sezení. Tento nedostatek doporučuji také napravit.

*Obrázky 17 a 18 – Vycházkový dvůr části s přísným režimem***Opatření:**

- 12) Nainstalovat přístřešek nad lavičku vycházkového dvora sektoru C (do 3 měsíců).**
- 13) Umístit lavičku do vycházkového dvora části s přísným režimem (do 1 měsíce).**

11. Duchovní péče

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod stanovuje, že každý má právo na svobodu náboženského vyznání, přičemž toto právo zahrnuje i svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.⁴⁸

V zařízení není svoboda náboženského vyznání zajištěných cizinců porušována. Zařízení například vychází vstříc potřebám klientů dodržujících ramadán, což oceňují. Klienti však upozorňovali na několik negativních aspektů, jako je například již výše zmiňovaná absence hodin na pokojích. Dále někteří cizinci poukazovali na nedostatek knih s islámskou tematikou v knihovně. Někteří klienti by ocenili, kdyby v zařízení byla modlitební místnost.

Z rozhovorů s klienty vyplynulo, že by přivítali, kdyby se mohli občas účastnit bohoslužby. Mnoho z nich však nevědělo, že by jim personál zařízení mohl pomoci zajistit návštěvu duchovního. Nezaznamenala jsem, že by informace o přístupu k duchovní péči byla vyvěšena na nástěnkách. Dle personálu jsou klienti při vstupním pohovoru poučeni o možnosti požádat o návštěvu duchovního, ale že klienti o tyto služby nejeví zájem. Je však možné, že někteří tuto informaci nezachytí v množství nových informací, které dostávají při příchodu do zařízení. Presumovaný nezájem o setkání s duchovním může také vyvěrat z přirozeného ostychu klientů, pro něž je praktikování víry velice intimní záležitostí.

Je nutné si uvědomit, že návštěva duchovního může výrazně snižovat možné napětí v zařízení. Rozhovor s duchovním má často i psychoterapeutický rozměr. Je tedy v zájmu zařízení jako celku tyto možnosti cizincům více nabízet. Přivítala bych, kdyby se zařízení

48 Článek 9 odst. 1 sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

pokusilo vyjít vstříc těmto přáním, a více tak podpořilo možnost zajištěných cizinců vykonávat náboženské potřeby.

Opatření:

- 14) Zlepšovat podmínky k vykonávání náboženských potřeb a zvyšovat povědomí zajištěných cizinců o jejich možnostech v této oblasti (průběžně).**

Přehled opatření k nápravě

Do 1 měsíce	• Umístit lavičku do vycházkového dvora části s přísným režimem (opatření č. 13).
Do 3 měsíců	• Upravit osvětlení v místnosti v části s přísným režimem [obr. 5], aby vyhovovalo účelu vícedenního ubytování osoby (opatření č. 2). • Nainstalovat na pokoje zajištěných cizinců hodiny (opatření č. 8). • Zajistit zajištěným cizincům možnost buzení v jimi žádanou hodinu (opatření č. 9). • Vytvořit pevné neprůhledné přepážky mezi jednotlivými sprchovými kouty na sektoru D (opatření č. 10). • Nainstalovat přístřešek nad lavičku vycházkového dvora sektoru C (opatření č. 12).
Do 6 měsíců	• Uvést ubytovací místnosti v části s přísným režimem do souladu s požadavky ustanovení § 133 odst. 2 zákona o pobytu cizinců (opatření č. 1). • Umožnit zajištěným cizincům přístup telefonování přes internet a rozšířit přístup na internet o další komunikační platformy (opatření č. 11).
Do 1 roku	• Odstranit mříže ve vnitřních prostorech mírného režimu (opatření č. 7).
Průběžně	• Nepřipoutávat osobu umístěnou v přísném režimu k pevnému předmětu, s výjimkou výjimečných situací, kdy bude ohrožen život či zdraví této či jiných osob, a není možné ochrany života a zdraví dosáhnout jinými méně omezujícími prostředky (opatření č. 3). • Vstupní zdravotní prohlídku provádět bezodkladně, a to zejména osobám vykazujícím abstinenční příznaky či jiné akutní zdravotní problémy (opatření č. 4). • Zapisovat lékařská zjištění vyčerpávajícím způsobem; předmětné záznamy musí obsahovat hodnocení lékaře, zda mohla případná zranění vzniknout způsobem popsáním dotčenou osobou (opatření č. 5). • Pořizovat fotodokumentaci zranění zajištěných cizinců a ukládat ji do příslušné zdravotnické dokumentace (opatření č. 6). • Zlepšovat podmínky k vykonávání náboženských potřeb a zvyšovat povědomí zajištěných cizinců o jejich možnostech v této oblasti (opatření č. 14).